

Podsumowanie współpracy bliźniaczej między NBP a Bankiem Francji oraz Bankiem Włoch w ramach projektu Phare 2000

Romuald Szymczak, Małgorzata Szcześ

Program Phare to największy program pomocy przedakcesyjnej dla państw Europy Środkowej i Wschodniej. Został utworzony na mocy Rozporządzenia Rady (EWG) nr 3906/89 z dnia 18 grudnia 1989 r. Formuła twinningu, czyli porozumień o współpracy zawieranych między instytucjami o podobnym charakterze z krajów kandydujących do Unii Europejskiej (UE) i ich odpowiednikami w państwach członkowskich UE, powstała w 1998 r. z inicjatywy Komisji Europejskiej (w ramach tzw. Nowej Orientacji Phare). Stała się najważniejszym instrumentem wzmocnienia krajów kandydujących w uzyskaniu zdolności do przyjęcia i wprowadzenia całego porządku politycznego i prawnego UE, określanego jako dorobek wspólnotowy (*acquis communautaire*).

Celem tego artykułu jest przede wszystkim przedstawienie korzyści dla Narodowego Banku Polskiego wynikających z realizacji porozumienia bliźniaczego z Bankiem Francji oraz Bankiem Włoch w ramach projektu NBP-Phare 2000 zatytułowanego „Dostosowanie Narodowego Banku Polskiego do funkcjonowania w ramach Europejskiego Systemu Banków Centralnych”. Informacje te zostały poprzedzone krótkim omówieniem procesu przygotowywania projektu w NBP, a następnie syntetycznym omówieniem istoty porozumienia bliźniaczego, jego komponentów oraz zasad zarządzania projektem współpracy bliźniaczej.

W dniu 23 marca 2004 r. odbyło się posiedzenie Podkomitetu Monitorującego, z udziałem przedstawicieli Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej oraz Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Polsce, kończące proces monitoringu projektu NBP realizowanego w ramach Phare 2000. Kierownik projektu zreferował najważniejsze osiągnięcia projektu oraz poinformował o utrzymywaniu przez ekspertów NBP kontaktów roboczych z partnerami bliźniaczymi. Uczestniczący w posiedzeniu John O'Rourke, Radca Ekonomiczny Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Polsce, stwierdził, że **projekt został bardzo wysoko oceniony przez Komisję i uważany jest za wzorcowy dla innych projektów realizowanych w ramach umów bliźniaczych**. Tym samym Podkomitet uznał projekt za zakończony.

Proces przygotowywania w NBP projektu współpracy bliźniaczej z Bankiem Francji i Bankiem Włoch

Opracowywanie projektu NBP zgłoszonego do Phare 2000 rozpoczęło się w grudniu 1998 r., zgodnie z decyzją podjętą przez Zarząd NBP na posiedzeniu w dniu 27 listopada 1998 r. w sprawie zatwierdzenia szczegółowego harmonogramu prac związanych z programo-

waniem Phare-2000 oraz zobowiązania departamentów Centrali NBP i GINB do przekazania wstępnych propozycji projektów. Jednocześnie Zarząd NBP wyznaczył wiceprezesa NBP jako nadzorującego przebieg wszystkich prac związanych z programowaniem Phare 2000.

Departament Zagraniczny, jako koordynator wszystkich działań NBP związanych z realizacją projektu Phare 2000, przy udziale departamentów merytorycznych Centrali NBP oraz Generalnego Inspektoratu Nadzoru Bankowego, zidentyfikował obszary, które wymagały pilnych działań dostosowawczych w związku z planowanym uczestnictwem w ESBC. Na tej podstawie powstał projekt skierowany, na podstawie formalnej decyzji Komisji Europejskiej z lipca 2000 r., do współfinansowania w ramach Phare 2000 w formie porozumienia bliźniaczego. Projekt składał się z 7 podprojektów szczegółowych. Był on głównym elementem licznych działań podejmowanych przez NBP we współpracy z bankami centralnymi UE, zwłaszcza członków ESBC w ramach dostosowań działalności NBP do wymogów UE. W latach 1996-1998 pracownicy NBP uczestniczyli w wielu programach szkoleniowych, dotyczących m.in. rachunkowości, systemu płatniczego, statystyki.

Projekt NBP miał duże znaczenie z punktu widzenia przyszłego członkostwa Polski w UE, uczestnictwa NBP w Europejskim Systemie Banków Centralnych, a także w związku z prowadzonymi wówczas przez Polskę negocjacjami akcesyjnymi na następujących obszarach dotyczących kompetencji NBP: „Unia gospodarcza i walutowa”, „Swobodny przepływ kapitału”, „Swoboda świadczenia usług”, „Ochrona konsumentów i zdrowia”, „Statystyka” oraz „Finanse i budżet”.

Projekt przewidywał dostosowanie działalności NBP do standardów UE w następujących dziedzinach:

- system płatniczy,
- statystyka monetarna,
- monitorowanie przepływów kapitałowych,
- rachunkowość,
- nadzór bankowy,
- audyt wewnętrzny,
- system informatyczny.

Po uzyskaniu formalnej zgody Komisji Europejskiej na skierowanie projektu NBP do współfinansowania w ramach przyznanych środków Phare 2000, w formie porozumienia bliźniaczego, projekt NBP został rozesłany do państw członkowskich UE jako zaproszenie do składania ofert na jego realizację. W celu zwiększenia szansy powodzenia projektu kierownictwo NBP uznało za pożądane utworzenie konsorcjum państw członkowskich. Szczególnie istotne było zapewnienie udziału Banku Francji w tym konsorcjum. Wynikało to przede wszystkim z faktu, że Bank Francji oficjalnie wyraził gotowość do tego rodzaju współpracy. Ponadto bardzo dobra współpraca NBP z Bankiem Francji datowała się od 1998 r., kiedy w ramach kontraktu finanso-

wanego przez UE francuscy eksperci dokonali systemowej analizy ekonomicznych, prawnych, organizacyjnych oraz technologicznych uwarunkowań działalności NBP oraz ich wpływu na przebieg dostosowań do wymogów UE. Ponadto analizie poddano działalność NBP w świetle dostosowań do standardów UE. W efekcie podjętych działań Bank Francji przedłożył Zarządowi NBP wnioski (tzw. *policy recommendations*) co do dalszych działań integracyjnych NBP.

Na posiedzeniu w dniu 25 sierpnia 2000 r. Zarząd NBP zdecydował o wyborze Banku Włoch jako banku współpracującego z Bankiem Francji przy realizacji porozumienia bliźniaczego o współpracy w ramach projektu NBP-Phare 2000. W październiku 2000 r. oba te banki stały się formalnymi partnerami NBP przy realizacji projektu Phare.

W dniu 9 października 2000 r. Prezes NBP powołał Komisję Zadaniową ds. Przygotowania Umowy Konsorcjalnej z Bankiem Francji i Bankiem Włoch. W skład Komisji weszli przedstawiciele wszystkich departamentów zaangażowanych w realizację projektu NBP oraz przedstawiciele Gabinetu Prezesa i Departamentu Kadr z uwagi na ich dotychczasowe robocze kontakty z Bankiem Francji i Bankiem Włoch.

W dniu 12 lipca 2001 r. nastąpiło podpisanie porozumienia bliźniaczego przez Leszka Balcerowicza, prezesa NBP, i Jean-Claude Tricheta, gubernatora Banku Francji. Po przyjęciu porozumienia przez Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce, w dniu 20 lipca 2001 r., projekt NBP został oficjalnie uruchomiony. Zaczęto go realizować na początku września 2001 r. Również od września 2001 r. rozpoczął działalność doradca przedakcesyjny (Pre-accession Adviser).

Cele stawiane przed projektem NBP-Phare 2000

Projekt był realizowany na zasadzie współpracy partnerskiej (bliźniaczej) z Bankiem Francji i Bankiem Włoch, a nie jako projekt o charakterze jednostronnej pomocy technicznej. Fakt, iż składał się on z siedmiu w znacznej mierze niezależnych podprojektów, sprawiał, że departamenty realizujące poszczególne zadania miały znaczną autonomię w swoich kontaktach z partnerami unijnymi. Ponaddwuletni okres realizacji, a wcześniej ponadroczny czas przygotowywania projektu powodowały często konieczność modyfikacji planu działań – rezygnację z niektórych elementów bądź dodawanie nowych.

Program dostosowawczy, mający na celu umożliwienie NBP wypełnianie funkcji krajowego banku centralnego uczestniczącego w ESBC, był realizowany poprzez:

- zapewnienie dostosowania polskiego systemu płatności RTGS do wymogów EBC,

– dostosowanie w dziedzinie statystyki monetarnej, w tym jej zharmonizowanie z zakresem i terminami sprawozdawczości wymaganymi przez EBC,

– zagwarantowanie, że NBP będzie monitorował przepływy kapitałowe związane z inwestycjami portfelowymi,

– stworzenie ram zgodnej ze standardami unijnymi rachunkowości i sprawozdawczości,

– wzmocnienie funkcji nadzorczych w zakresie nadzoru skonsolidowanego, adekwatności kapitałowej, systemu wczesnego ostrzegania i bankowości hipotecznej,

– ustanowienie nowoczesnego systemu audytu wewnętrznego w NBP oraz wybór oprogramowania przydatnego dla tego systemu,

– osiągnięcie poziomu ciągłości działania systemu informatycznego NBP porównywalnego z systemami funkcjonującymi w bankach centralnych należących do ESBC.

Projekt zakładał dokonanie przeglądu obowiązujących w NBP przepisów pod kątem ich zgodności z *acquis communautaire*. Przegląd ten miał obejmować dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej dotyczące obszarów działalności banku centralnego wraz z nadzorem bankowym. Ponadto, partnerzy bliźniaczy zobowiązali się do przeglądu wraz z NBP pozostałych aktów niższego rzędu, jak rozporządzenia Rady UE, zaleceń Komisji oraz wytyczne Europejskiego Banku Centralnego. Przegląd prawa dotyczył również oceny, w jakim zakresie regulacje obowiązujące w NBP powinny zostać uzupełnione, w szczególności w odniesieniu do najbardziej wrażliwych obszarów przyszłej współpracy w ramach ESBC i UE, tj. systemu RTGS, systemu sprawozdawczości statystycznej, nadzoru skonsolidowanego, wdrożenia dyrektywy w sprawie adekwatności kapitałowej, bezpieczeństwa systemów informacyjnych i systemu wczesnego ostrzegania.

Zakończenie projektu planowane było na połowę lipca 2003 r. Jednak z uwagi na konieczność zrealizowania kilku dodatkowych zadań we wrześniu ostateczny termin zamknięcia prac został ustalony na 21 września 2003 r. W ostatnim, dodatkowym miesiącu realizacji projektu nastąpiły ważne dla NBP wizyty studyjne. Przedstawiciele Departamentu Informatyki i Telekomunikacji NBP oraz Departamentu Audytu Wewnętrznego NBP wzięli udział w teście przeniesienia przetwarzania danych do zapasowego ośrodka komputerowego Banku Włoch. W tym samym czasie eksperci Banku Francji ocenili architekturę funkcjonalną Zintegrowanego Systemu Księgowego w NBP na kilka miesięcy przed jego uruchomieniem (od 1 stycznia 2004 r.).

Komponenty projektu współpracy bliźniaczej między NBP a Bankiem Francji i Bankiem Włoch

Umowa bliźniacza stanowi porozumienie między dwiema stronami, krajem kandydującym oraz krajem

członkowskim, które wspólnie zobowiązują się do osiągnięcia gwarantowanego rezultatu. Dlatego za realizację projektu muszą odpowiadać dwaj kierownicy projektu, jeden z kraju kandydującego i jeden z kraju członkowskiego. Każdy z nich odpowiada za działania przypisane mu na mocy porozumienia bliźniaczego i ma odpowiednie uprawnienia gwarantujące należyte administrowanie projektem i jego właściwą realizację. Osoby te są imiennie wymienione w porozumieniu bliźniaczym i ponoszą ostateczną odpowiedzialność za jej wykonanie. Kierownikiem projektu ze strony NBP został zastępca dyrektora Departamentu Zagranicznego NBP, natomiast kierownikiem projektu ze strony Banku Francji został doradca gubernatora Banku Francji.

We wszystkich programach współpracy bliźniaczej finansowanych z programów Phare instytucje korzystające z pomocy powoływały również koordynatora projektu (*ang. Senior Project Officer* – SPO). Jego zadaniem było zapewnienie merytorycznej i terminowej realizacji założonych zadań. W przypadku projektu NBP funkcję tę pełnił wiceprezes NBP.

We wszystkich projektach współpracy bliźniaczej uczestniczył przynajmniej jeden pełnoetatowy ekspert państwa członkowskiego, określany mianem doradcy przedakcesyjnego (DPA). Był on zatrudniony w kraju beneficjenta i koordynował realizację poszczególnych działań wynikających z umowy bliźniaczej. Doradcą przedakcesyjnym dla projektu NBP został starszy nadzorca bankowy w Banku Francji.

Realizacja projektu Projekt NBP-Phare 2000 miała różne formy. W ciągu dwóch lat złożyło się na nią **ponad 130 działań**:

– wizyty studyjne przedstawicieli NBP w Banku Francji i Banku Włoch,

– wizyty ekspertów francuskich i włoskich w NBP,

– szkolenia prowadzone w NBP,

– konsultacje telefoniczne i pocztą elektroniczną.

W szkoleniach i wizytach uczestniczyło około 240 pracowników NBP z dziesięciu departamentów.

Współpraca bliźniacza była bardzo ważnym elementem strategii przedakcesyjnej Unii Europejskiej wobec państw kandydujących oraz stanowiła integralną część programu Phare. Komisja Europejska aktywnie angażowała się we współpracę bliźniaczą na wszystkich jej etapach. W szczególności KE:

– ustalała ramy prawne, finansowe i proceduralne projektów współpracy bliźniaczej,

– doradzała, jak prawidłowo przygotować projekty,

– organizowała spotkania państw kandydujących z państwami członkowskimi,

– zatwierdzała porozumienia bliźniacze,

– monitorowała projekty współpracy bliźniaczej.

Organem decyzyjnym projektu był Komitet Sterujący dla projektu NBP-Phare 2000. Jego podstawowym zadaniem było nadzorowanie całości prac związanych z realizacją zadań przewidzianych w projekcie. Człon-

kami Komitetu byli: kierownicy projektu, koordynatorzy projektu (odpowiedzialni za realizację poszczególnych komponentów projektu), doradca przedakcesyjny, przedstawiciel Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej oraz reprezentant Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Polsce. Kierownik projektu ze strony NBP pełnił funkcję przewodniczącego Komitetu, jak również zatwierdzał kwartalne sprawozdania z realizacji założeń projektu, przedkładał przez Doradcę Przedakcesyjnego. Obrady Komitetu odbywały się raz na kwartał. Omawiano na nich m.in. niezbędne zmiany strukturalne i legislacyjne przygotowywane w związku z realizacją projektu. Pierwsze posiedzenie Komitetu Sterującego dla projektu NBP-Phare 2000 odbyło się 5 grudnia 2001 r., ostatnie zaś 5 września 2003 r.; ogółem odbyło się 8 posiedzeń.

Zgodnie z regulacjami UE, środki budżetowe przewidziane do realizacji każdego projektu muszą być zakontraktowane w ciągu dwóch lat od podjęcia decyzji o finansowaniu (w przypadku projektu NBP-Phare 2000 zakontraktowanie zakończyło się w dniu 31 października 2002 r.). W ciągu trzech lat od tej decyzji zakontraktowane kwoty muszą zostać wydane i poddane kontroli (w omawianym przypadku wydatkowanie zakończono 31 października 2003 r.). Kierownicy projektu, zarówno ze strony NBP, jak i ze strony Banku Francji, sygnatariusze porozumienia, zarządzali budżetem projektu wynikającym z postanowień porozumienia, jak również odpowiadali za administrowanie projektem i wykonywanie postanowień porozumienia o współpracy bliźniaczej. Działania te miały charakter partnerski, co stanowiło podstawę dobrej współpracy i zapewniało należyłą koordynację podejmowanych czynności.

Wszystkie projekty współpracy bliźniaczej podlegały stałemu nadzorowi Komisji Europejskiej w celu zidentyfikowania ewentualnych zagrożeń i usunięcia ich przyczyn. Działania te były uzasadnione przede wszystkim koniecznością zapewnienia rezultatów i wymiernych korzyści, które stają się udziałem państwa kandydującego po zakończeniu realizacji porozumienia o współpracy bliźniaczej.

Przez cały okres realizacji projektu NBP-Phare 2000 NBP był zobowiązany do przedkładania Komisji Europejskiej monitorujących **raportów półrocznych**, zawierających informacje o postępach w realizacji projektu, oraz **raportów kwartalnych**, dotyczących krajowego współfinansowania projektów Phare. Raporty monitorujące stanowiły podstawę pracy **Sektorowych Podkomitetów Monitorujących**, do których zadań należał półroczny przegląd realizacji projektów, identyfikacja problemów i ryzyka oraz ewentualne formułowanie rekomendacji dotyczących działań naprawczych.

Po zakończeniu realizacji projektu NBP-Phare 2000 powstał **raport końcowy**, opracowany przez doradcę przedakcesyjnego. Zawierał on streszczenie pro-

jektu współpracy bliźniaczej oraz podsumowanie realizacji projektu łącznie z opisem ogólnego kontekstu podejmowanych działań. Ponadto potwierdzał osiągnięcie pożądanego rezultatu (pełna gotowość operacyjna NBP do uczestnictwa w ESBC) oraz zawierał zalecenia i wnioski na przyszłość.

Przez cały okres trwania porozumienia o współpracy między NBP a Bankiem Francji oraz Bankiem Włoch Departament Zagraniczny sporządzał **raporty miesięczne** dla Prezesa NBP, zawierające informacje na temat postępów w realizacji projektu NBP-Phare 2000. W raportach tych oceniano osiągnięte postępy oraz formułowano opinię na temat prawdopodobieństwa realizacji projektu przy środkach pozostających do dyspozycji w budżecie oraz wyznaczonych ramach czasowych. Ponadto raporty podsumowywały działania podjęte w ramach projektu w okresie sprawozdawczym, w tym także – odwołując się do zapisów porozumienia bliźniaczego – naświetlały wszelkie działania wcześniej nieprzewidziane lub działania, z których zrezygnowano. **Ogółem sporządzono 25 raportów miesięcznych.**

Po zakończeniu realizacji projektu współpracy bliźniaczej (21 września 2003 r.) Departament Zagraniczny NBP sporządził **2 raporty kwartalne** dla Prezesa NBP, zawierające informacje na temat wewnętrznych prac dostosowawczych oraz zakresu kontynuowanej współpracy z Bankiem Francji oraz Bankiem Włoch.

Pod koniec 2002 r., na zlecenie Komisji Europejskiej, konsorcjum EMS (*Independent Interim Evaluation and Monitoring Services of PHARE*) opracowało raport z przebiegu realizacji projektów Phare w Polsce (*Interim Evaluation Report*). Projekt NBP był jednym z dwóch, które uzyskały najwyższą ocenę (*highly satisfactory*). Pod uwagę brano takie kryteria, jak właściwe określenie celów projektu, jakość zarządzania projektem, stopień osiągnięcia zakładanych celów, zgodność realizowanych zadań z zapisami formularza projektowego i umowy bliźniaczej.

Wyniki współpracy bliźniaczej z Bankiem Francji i Bankiem Włoch

Ponaddwuletnia współpraca Narodowego Banku Polskiego z partnerami bliźniaczymi oraz wspólna realizacja projektu w znaczący sposób pomogły NBP dołączyć do grona banków centralnych będących członkami Europejskiego Systemu Banków Centralnych. NBP nabył wiele nowych umiejętności; jest znacznie bardziej dojrzałym bankiem centralnym niż w chwili rozpoczynania realizacji projektu. Łączny koszt współpracy z ekspertami z Banku Francji i Banku Włoch, w tym pobyt w Polsce doradcy przedakcesyjnego, finansowany ze środków Phare Komisji Europejskiej, wyniósł 1,423 tys. EUR.

Współpraca z Bankiem Francji i Bankiem Włoch pozwoliła osiągnąć wysoki poziom dostosowania NBP do standardów EBC we wszystkich dziedzinach objętych umową:

W ramach komponentu System Płatniczy:

- 1) dokonano analizy i oceny systemu płatności SORBNET,
- 2) stworzono bazę regulacji prawnych odnoszących się do systemu płatniczego, zgodną z odpowiednimi regulacjami obowiązującymi w UE,
- 3) przygotowano specyfikację funkcjonalną systemu RTGS spełniającego wymogi europejskiego systemu płatności TARGET,
- 4) znacząco podniesiono kwalifikacje pracowników Departamentu Systemu Płatniczego NBP.

W ramach komponentu Statystyka Monetarna:

- 1) dostosowano zakres i terminy sprawozdawczości dla EBC opracowywanej przez NBP na podstawie informacji z banków komercyjnych,
- 2) wsparto NBP w tworzeniu wspólnej bazy danych statystycznych,
- 3) stworzono listę i procedurę zbierania informacji statystycznych z niebankowych instytucji finansowych,
- 4) zrealizowano zadania związane z budową Zintegrowanej Bazy Danych Ekonomicznych,
- 5) podniesiono kwalifikacje pracowników Departamentu Statystyki NBP oraz wzmocniono informatyczne prace departamentu.

W ramach komponentu Monitorowanie Przepływów Kapitałowych Związanych z Inwestycjami Portfelowymi:

- 1) opracowano wytyczne metodologiczne do stworzenia nowego systemu pozyskiwania danych,
- 2) wybrano nowy system pozyskiwania danych o inwestycjach portfelowych, zgodny z międzynarodowymi standardami i wymogami,
- 3) stworzono nową bazę danych o papierach wartościowych, wykorzystując doświadczenia Ufficio Italiano dei Cambi,
- 4) stworzono „moduł wejściowy” dla przeprowadzenia badań inwestycji portfelowych zgodnie z wytycznymi MFW.

W ramach komponentu Rachunkowość i Sprawozdawczość:

- 1) opracowano założenia merytoryczne do budowanego w NBP Zintegrowanego Systemu Księgowego, w szczególności opracowano schematy ewidencji operacji dotyczących polityki pieniężnej i operacji zarządzania rezerwami dewizowymi; system ten funkcjonuje od 1 stycznia 2004 r.,
- 2) opracowano metodykę budowy informatycznych systemów księgowych,

3) przygotowano projekty przepisów regulujących kwestie rachunkowości w NBP, dostosowując je do ram prawnych obowiązujących w ESBC,

4) uzyskano pomoc techniczną w zakresie nowego planu kont oraz opracowano schematy księgowe ułatwiające określenie powiązań między poszczególnymi podsystemami ZSK.

W ramach komponentu Nadzór Bankowy:

- 1) zapoznano się z rozwiązaniami Banku Francji i Banku Włoch w zakresie adekwatności kapitałowej, modelowania ryzyka, baz danych i informatycznego wspomaganie nadzoru bankowego,
- 2) przygotowano projekt sprawozdawczości skonsolidowanej,
- 3) zapoznano się z aspektami prawnymi i funkcjonowaniem bankowości hipotecznej,
- 4) uzyskano wsparcie w zakresie nadzoru skonsolidowanego, zapoznawano się z rozwiązaniami regulacyjnymi funkcjonującymi we Francji i Włoszech, a także technikami nadzoru w Anglii i Holandii,
- 5) udoskonalono standardy nadzoru ryzyka rynkowego.

W ramach komponentu Audyt Wewnętrzny:

- 1) utworzono w NBP nowoczesny system audytu wewnętrznego,
- 2) dokonano oceny systemu rewizji wewnętrznej w NBP,
- 3) przygotowano raport *Polityka audytu w dziedzinie systemu kontroli wewnętrznej NBP*,
- 4) wybrano i zakupiono oprogramowanie przydatne dla systemu Audytu wewnętrznego i kontroli,
- 5) opracowano odpowiednie dla NBP instrumenty audytu systemu informatycznego,
- 6) przygotowano NBP do przyszłych audytów przeprowadzanych na potrzeby ESBC.

W ramach komponentu System Informatyczny:

- 1) przygotowano ocenę ryzyka dotyczącego systemów informatycznych NBP i wskazano niezbędne zmiany,
- 2) przygotowano dokumenty będące podstawą dostosowania ciągłości działania systemu informatycznego NBP do poziomu wymaganego w ESBC,
- 3) opracowano dwa dokumenty z zakresu planowania ciągłości działania systemów informatycznych,
- 4) zdobyto praktyczną wiedzę na temat sposobu przeprowadzania testów ciągłości działania krytycznego systemu informatycznego (TARGET), zgodnie z wymaganiami ESBC,
- 5) określono warunki techniczne i organizacyjne dla poziomu dostępności systemów informatycznych.

Dodatkowe działania zrealizowane w ramach współpracy bliźniaczej dotyczyły stabilności finansowej

wej, aspektów prawnych oraz funkcjonowania wydziału tłumaczeń w banku centralnym będącym członkiem ESBC. W zakresie stabilności finansowej przedmiotem konsultacji były m.in.:

1) funkcjonowanie ERM II i możliwe problemy związane z wejściem złotego do tego systemu,

2) skutki dla polityki pieniężnej wejścia do systemu ERM II,

3) praktyczne aspekty polityki kursowej realizowanej do momentu wprowadzenia euro jako waluty narodowej, w tym stabilizowanie kursu walutowego przed przystąpieniem do strefy euro.

Ponadto, w ramach działań dodatkowych Bank Francji zorganizował w siedzibie NBP szkolenie dla grupy tłumaczy w zakresie wykorzystania oprogramowania translatorskiego TRADOS do tłumaczenia tekstów standardowych. Oprogramowanie to odgrywa ważną rolę przy tłumaczeniu raportów Europejskiego Banku Centralnego na język polski.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że partnerzy z Francji i Włoch byli gotowi na dodatkowe działania, które odpowiadały zmieniającym się z upływem czasu potrzebom zgłaszanym przez departamenty NBP. Należy zatem stwierdzić, że realizacja projektu w ramach umowy bliźniaczej okazała się najwłaściwszym rozwiązaniem. Od początku stawiała uczestniczące w nim banki na partnerskich pozycjach, pozwalając na wymianę informacji i poglądów, co z pewnością wzbogaciło nie tylko NBP, ale i uczestniczące w projekcie banki centralne Francji i Włoch. Zapoczątkowana w 2001 r. współpraca dała również dobry początek partnerskim relacjom Narodowego Banku Polskiego z Bankiem Francji i Bankiem Włoch. Już po zakończeniu realizacji projektu NBP dalej ściśle współpracuje z ekspertami z tych banków w wielu dziedzinach swojej działalności objętych umową bliźniaczą. Do najważniejszych obszarów, w których kontynuowana jest współpraca, należą system płatniczy. W efekcie decyzji NBP z grudnia 2003 r. o przystąpieniu do systemu TARGET w sposób pośredni, to znaczy korzystając z pośrednictwa jednego z banków centralnych strefy euro, spośród pięciu ofert banków centralnych do współpracy wybrano Bank Włoch.

Współpraca kontynuowana jest również z włoskim biurem statystycznym w zakresie monitorowania przepływów kapitałowych. Na bieżąco uzupełniana jest baza charakterystyk papierów wartościowych wyemitowanych przez nierezydentów. NBP wspólnie z Ufficio dei Cambi wprowadza zmiany w bazie charakterystyk w związku z dostosowaniem tych baz do nowego standardu.

W wyniku dwuletniej współpracy eksperci NBP uzyskali możliwość nawiązania nieformalnych kontaktów z ekspertami z banków centralnych Unii Europejskiej. Dzięki temu bardziej efektywny stał się ich udział w pracach komitetów i grup roboczych ESBC oraz innych instytucji UE.

W ramach części inwestycyjnej projektu NBP zakupił ze środków Phare 96 podwójnych dysków do macierzy dyskowej o dużej pojemności pamięci oraz serwer Intel Pentium o łącznej wartości prawie 1,5 mln EUR. Sprzęt ten został na początku 2003 r. zainstalowany w Departamencie Informatyki i Telekomunikacji NBP i jest wykorzystywany w realizacji zadań związanych z rachunkowością i sprawozdawczością, a także przy sporządzaniu statystyki pieniężnej.

Dzielenie się doświadczeniami z innymi bankami centralnymi

Realizowany przez NBP projekt budził zainteresowanie banków centralnych innych państw kandydujących i akcesyjnych. Doświadczenia NBP (zakres dostosowań w ramach komponentów projektu) były wykorzystywane przez Narodowy Bank Litwy, a także Narodowy Bank Bułgarii przy przygotowywaniu własnej umowy bliźniaczej z Bankiem Francji i Bankiem Holandii dla projektu finansowanego ze środków Phare 2001. Już po zakończeniu współpracy zainteresowanie założeniami projektu zgłosił Centralny Bank Turcji. Turcja, która ubiega się o członkostwo w Unii Europejskiej, jest zainteresowana jak najszybszym podjęciem negocjacji i wprowadzaniem dorobku wspólnotowego. Być może Narodowy Bank Polski stanie się w przyszłości partnerem bliźniaczym banku centralnego z Turcji lub innego kraju dążącego do integracji ze strukturami unijnymi.

Wnioski

Realizacja projektu przygotowanego przez NBP w formie współpracy bliźniaczej okazała się bardzo dobrym rozwiązaniem. Zastosowanie tradycyjnego modelu pomocy technicznej, w którym jeden podmiot jest dawcą, a drugi jedynie biorcą, nie gwarantowało tak dużego zaangażowania departamentów NBP i nie przyniosłoby zapewne tak dobrych rezultatów. Wymiana doświadczeń miała przez to charakter dwustronny, dzięki czemu przedstawiciele banków centralnych Francji i Włoch mogli zapoznać się rozwiązaniami już stosowanymi w NBP oraz na bieżąco wprowadzanymi zmianami (np. w zakresie poprawy zapewnienia ciągłości działań systemu informatycznego po atakach terrorystycznych we wrześniu 2001 r.)

Niezwykle istotną rolę do odegrania miał doradca przedakcesyjny, jako łącznik między polskim kierownikiem projektu a koordynatorami komponentów projektu. Jego zaangażowanie i szybkość reakcji często decydowały o powodzeniu wielu działań.

Wszystkie główne cele projektu zostały osiągnięte, a NBP został przygotowany do integracji z instytucjami unijnymi we wszystkich dziedzinach objętych umową.

Szkolenia, wizyty studyjne i wymiana doświadczeń wydatnie pomogły pracownikom NBP w sprawnym rozpoczęciu uczestnictwa w posiedzeniach komitetów i grup roboczych EBC i Komisji Europejskiej. Nawiązane kontakty z ekspertami obu banków owocują do dzisiaj, ułatwiając uzyskanie informacji lub rad dotyczących spraw wykraczających poza ramy projektu.

Projekt uzyskał wysoką ocenę Komisji Europejskiej i został uznany jako wzorcowy spośród ponad 70 projektów Phare 2000 realizowanych w Polsce.

Narodowy Bank Polski osiągnął również znaczne korzyści materialne, otrzymując nieodpłatnie sprzęt informatyczny, który w przeciwnym razie musiałby zostać zakupiony ze środków własnych banku.

Przygotowanie projektu Phare w ramach umowy bliźniaczej okazało się niezwykle czasochłonne. Proces ten jest bardzo sformalizowany i wymaga znajomości szczegółowych instrukcji postępowania. Przygotowywanie formularza projektowego w NBP rozpoczęło się jesienią 1998 r., a sam projekt został uruchomiony w lipcu 2001 r. W tym okresie nastąpiło wiele zmian w NBP i jego otoczeniu. Dalsze zmiany następowały w trakcie ponaddwuletniej realizacji projektu. Wymagało to wprowadzenia wielu korekt, w tym rezygnacji z niektórych działań, gdzie dostosowania już zostały zakończone, lub podjęcia nowych działań. Problem ten został rozwiązany dzięki dobrej współpracy z partnerami bliźniaczymi, bowiem program był na bieżąco modyfikowany, zgodnie ze zmieniającymi się potrzebami NBP.